

Skånelinjen "Per-Albinlinjen"
vid Falsterbokanalen
Byggår 1939-1945

Skånelinjen även kallad Per-Albinlinjen

Är en tydlig markering att Skåne betraktades som en gränsprovins och att man i detta ofredens år 1939 byggde denna befästningslinje längs södra kusten från Båstad i norr till trakterna kring Ronneby visar allvaret och krigsoron. En befästningslinje som skulle förhindra främmande trupper att ta sig i land. Endast ett fåtal av värnen hade eldmöjligheter direkt ut mot havet, huvudsyftet var så kallad flankerande eld längs med stranden. 1939-1940 byggdes över 1000 betongvärn av olika slag. Under 1938 fick man medel från försvarsstaben och med hjälp av civila entreprenörer och personal från fortifikationsförvaltningen för teknisk ledning och kontroll så kom bygget i gång.

Den i detta sammang lilla del vi skall presentera byggdes i första etappen, andra halvåret 1939. 267 värn var färdiga från Rörumsån till Höllviken. Linjen bestod av tre olika sorters värn: kulsprute-, kanon-, observationsvärn och värn för pansarvärnskanon samt skyddsrum för trupp SK24. Andra typer av skyddsrum fanns rörskyddsrum avsedda för militär som var stationerade i området. Ytterligare skyddsrum byggdes på -50 och 60-talet (SK10-kupol).

Vid Falsterbokanalen ser vi även olika pansarhinder så kallade balkspärrar som kunde skjutas ut för att blockera järnväg och tillfartsvägar. För att blockera vägen fanns betongpiano som kunde rullas ut med en speciell tralla.

Här finns också så kallade draktänder som skulle förhindra främmande pansarfordon att komma vidare. I området finns även tydliga spår av löpgravar och skyttevärn. Värnen är kopior av tjeckiska skyttevärn från 30-talet.

Vid Falsterbokanalen fanns också ett luftvärnstorn och spaningstorn som revs 1992. Som helhet utgör värnen och landskapet här ett prov på ett militärhistoriskt landskap som saknar motstycke i Sverige.

Bild på skyttevärn som man även kan se vid den östra pirarmen på Östersjösidan. Taket fungerar som splitterskydd för skyttesoldaten.

När man i perspektiv ser på byggandet av Per-Albinlinjen utmed det som senare kom att bli Falsterbokanalen, måste man tänka på att kanalen inte fanns när bygget påbörjades. Om man vid denna tid sammankopplat dessa båda stora projekt har vi inga uppgifter om. Falsterbokanalen byggdes på det ställe där avståndet mellan Öresund och Östersjön var som kortast.

I samband med att det beslutades att värnen i området skulle plomberas med cementgjutningar för ingångarna fick Kulturföreningen Calluna i samråd med Vellinge kommun och Fortifikationsförvaltningen möjlighet att hålla tre värn öppna för eftervärlden.

Kulturföreningen Calluna vill med öppna visningar ge människor tillfälle att se denna del av vårt lands nutidshistoria.

Värnen som visas under guidningen är ett kulsprutevärn, ett rörskyddsrum samt ett större skyddsrum för 24 personer.

*Besökare på väg upp ur ett av
Kulturföreningen Callunas
visningsvärn som i detta fallet
är av modell SK24.*

*Bertil Björck berättar hur
området runt kanalens
norra ände såg ut innan
bron byggdes.*

Hur gick bygget till?

I Skåne byggdes huvuddelen av värnen av entreprenörer. Anordningar för närförsvär, skydd och hinder gjordes av militär personal. Mycket gjordes med enkla medel som anskaffades på platsen. Inledande arbeten, schaktning, dränering grundläggning gjordes huvudsakligen av traktorer som hyrdes på platsen.

Cementen levererades från Limhamn och betongen blandades på platsen med betongblandare från entreprenören. Betonggjutningen var komplicerad genom den täta armeringen. För att få stor hållfasthet vibrerade betongen med luftdrivna vibrationsstavar. Värndörrar, observationshuvor, ventiler mm levererades från järnbruk och verkstadsföretag. Dåvarande Skånska Cementgjuteriet var huvudentreprenör gentemot Fortifikationsförvaltningen som hade kontrollfunktioner under arbetet.

Efterhand kompletterades taggtrådsstängsel mellan värnen med motståndskraftiga pansarhinder. Hindren hade till en början bestått av 3-5 ton stora stenar som dock efter olika prover (beskjutning med stridvagnkanoner) ersattes med hinder i betong sk betongpiano. Under arbetet förstod man att man måste ställa extrema krav på befästningarnas motståndskraft.

Tidigt kunde man konstatera att de giftiga gaser som bildades vid eldgivning måste avlägsnas från de täckta värnen. Vapnen försågs med speciell utsugningsanordning för krutgaser. Rökgångar och luftintag måste förses med särskilda anordningar för att hindra möjligheten att släppa ner handgranater eller rökgranater.

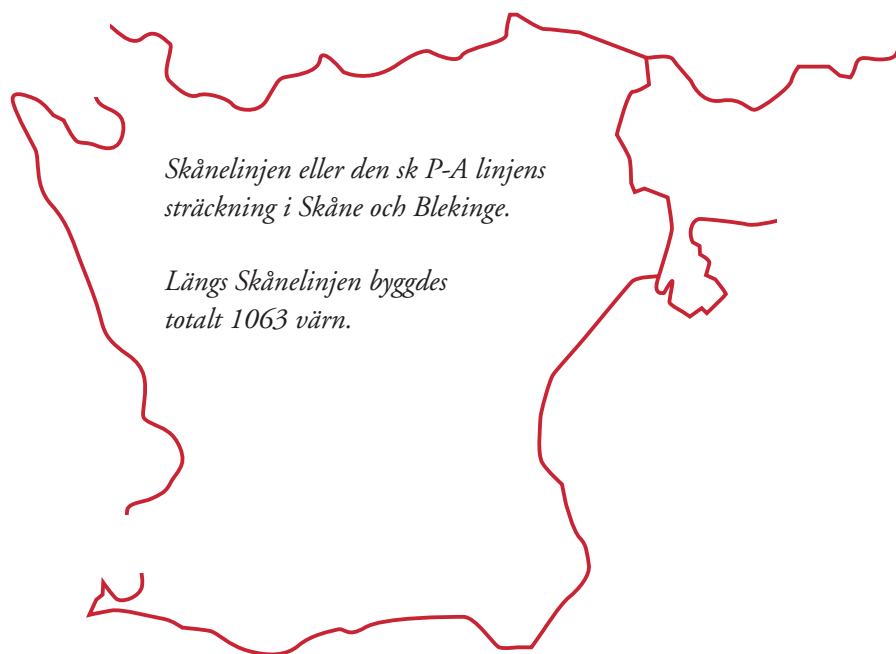
Observations och luftvärnstorn som var ca 15 meter högt och revs 1992 efter vandalisering. Från tornets plattform kunde man se både Öresund och Östersjön över tallskogen. På detta vis kunde man observera fiendtlig verksamhet.

I pressen och i folkmun har försvarslinjerna kallats Per Albinlinjen efter dåvarande statsminister Per-Albin Hansson från Malmö. Namnet på befästningslinjen har i viss mån varit vilseledande då statministern enligt källor aldrig visade något större intresse för dessa försvarsåtgärder. Däremot var försvarsministern Per Edvin Sköld väldigt intresserad och påskyndande verksamheten i olika sammanhang.

Hoppas denna sammanställning har gett intressant information och har Du också gått vår guidning blir materialet ännu mer levande.

För Kulturföreningen Calluna, april 2014

Bertil Björck, Thomas Törnqvist, Ingemar H Johansson

Fundamentet där balkspärrarna skall skjutas in.

Balkar i fredsläge vilande på stödbockar.

Speciella betongpianon som med hjälp av räls och en vagn med domkrafter skulle rullas ut och blockera vägen. De olika spärrarna är markerade med röda linjer på mittuppslagets övre bild.

Första raden vid spärrlinjen bestod av granitsten som vägde ca 3-5 ton. Efterhand förstod man att dessa inte skulle hålla vid stridsvagnsbeskjutning. Linjen kompletterades därefter med gjutna betongblock (se nedersta bilden).

Splitterskydd för de skyttar som var placerade i spärrlinjen (troligen de enda av sitt slag)

Färdig spärrlinje med första raden granitblock samt två rader gjutna hinder (sk draktänder).

**ILLUSTRATIONER ÖVER
FALSTERBOKANALENS
VÄRNBESTYCKNING.**

- Kulsprutevärn, modell 1
- Pansarvärn
- Skyddsrum SK 24
- Rörskyddsrum
- Skyddsrum SK 10 (kupol)
- Observations och luftvärnstorn
- Öppen pjäsplats för luftvärn

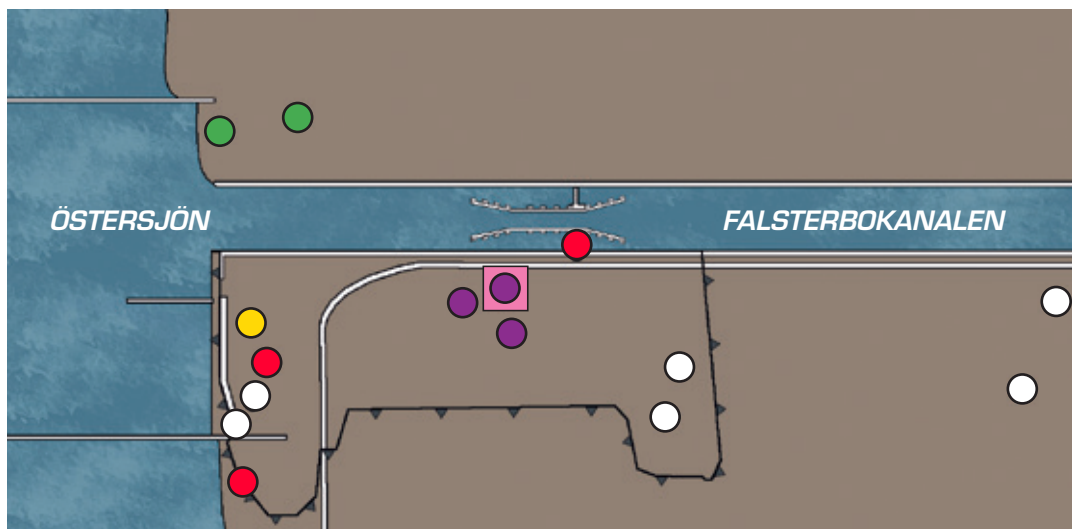
(ÖVRE ILLUSTRATIONEN SID 9)

- 1) Kulsprutevärn försett på 60-talet med stridsvagnstorn (revs år 2000).
- 2) Pansarvärn revs när nya dubbelbron byggdes.
- 3) Kulsprutevärn ändrades till stabs/skyddsrum.

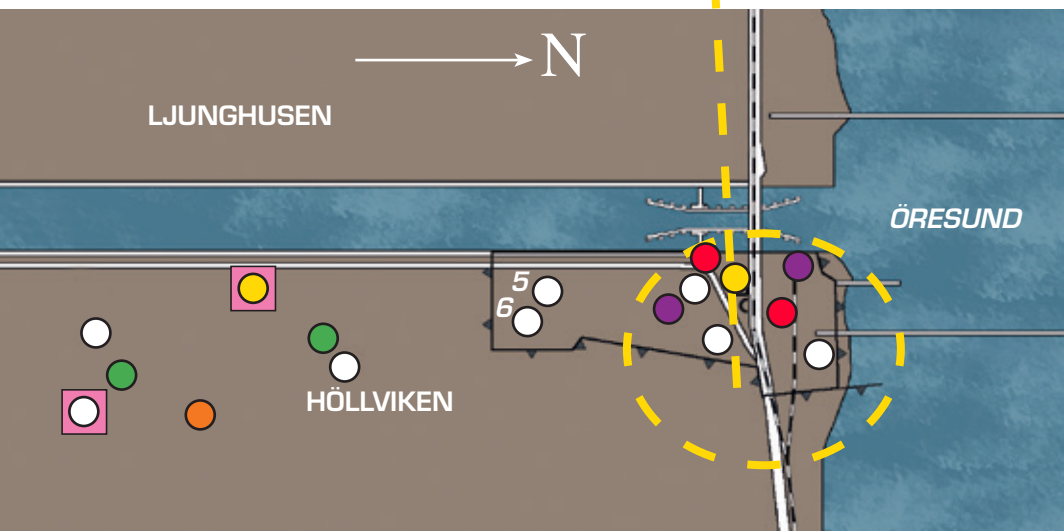
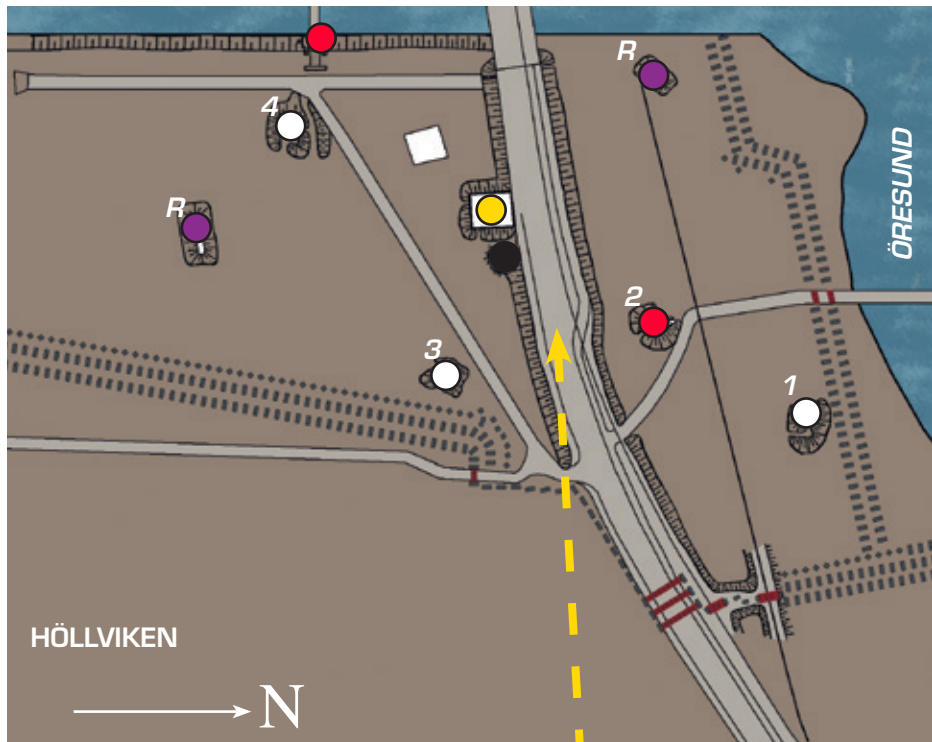
R) Rörskyddsrum. Ett revs på 70-talet och det andra 2013.
Kulsprutevärn 3, 4, 5, 6 samt öppen pjäsplats revs 2013.

● SK 24 vid bron plomberades. Totalt plomberades övriga värn
förutom Kulturföreningen Callunas tre visningsvärn 2014.

■ Kulturföreningen Callunas tre visningsvärn.

DETALJ ÖVER SKÅNELINJEN VID FALSTERBOKANALENS BRO

*Kulsprutevärn modell 1.
På bilden syns de igen-
murade embressyrerna
(Där kulsprutornas
pipor stacks ut).*

*Bord för kulsprutan
med öppnings-
stängningsbara
luckor.*

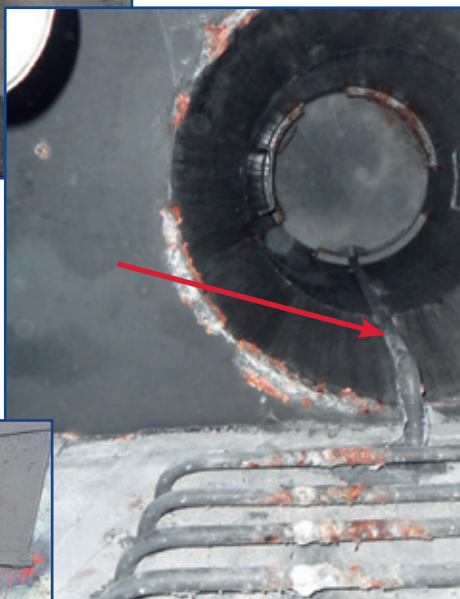

*Kvaderblock.
Stenblock som var
exakt rakhuggen.
Stenen lades i ett tätt
skikt på taket i värnet
för att dämpa detona-
tionen vid träff av
granater.*

I varje kulsprutevärn fanns en spis för uppvärmning av värnet och lite matlagning.

Kupolen på taket till ett skyttevärn ser ut såhär nerifrån. Observatören stod på en plattform nere på stegen i bild. Röret var förbindelsen mellan observatören och skyttarna. (se pilen).

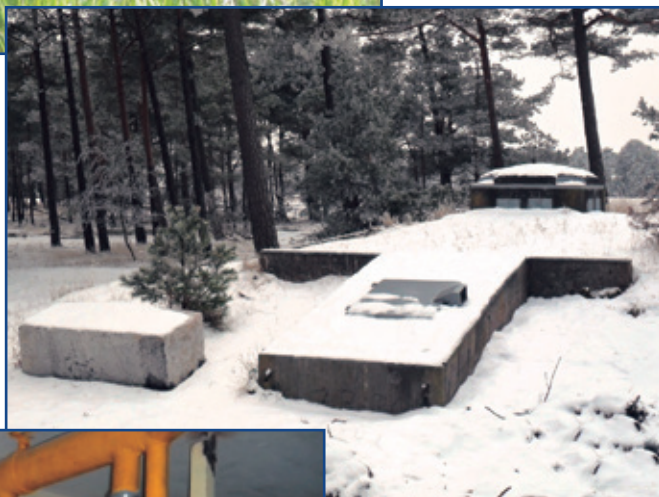
Kulspruta modell 36 försedd med diverse anordningar för att krut och rökgaser inte skulle kunna stanna kvar i värnet.

Foto: Leif Högberg

Ventilationshuv på skyddrum av modell SK24.

Ingång till Callunas visningsvärn av modell SK24. Stenen till vänster är tänkt som underlag för en beskrivning av detta värn.

Sovytrymme med plats för 24 liggande soldater. Under det gula röret kunde monterats gasfilter som gjorde att stridsgas inte kom in i skyddsrummet. Ventilationen sköttes med fläkten som vevades för hand.

Vid ingången till skyddsrummet fanns ställ där gevär, hjälm och eventuell skyddsmask förvarades så de blev lättåtkomliga för personalen vid ett larm.

Kontakt med ledning och observatörer byggdes ut efterhand med radio och ringsignal. Järnbeslagen som syns på bilden är hållare till kommunikationsradioapparater.

Spisen i skyddsrummet värmdde upp luften i en trumma på baksidan (blå). Denna luft vevades runt i utrymmet med handkraft. Röda handtaget hindrade att eventuell tryckvåg inte skulle göra att elden blåste ut i rummet. I spisen fanns även en gryta att värma mat eller vatten i.

Nedgången till skyddsrummet (R19) som är ännu ett av Callunas visningsvärn. På mittuppslaget i denna broschyr syns de till vänster (lila markerade) tillsammans med två plomberade skyddsrum. Dessa byggdes 1956 för att skydda stationerad trupp i området.

Rörskyddsrummet bestod av stora betongrör som sattes på högkant. Röret gjordes så långt att 12-16 personer kunde sitta. det kvadratiske hålet i slutet av röret är en nödutgång och det runda hålet var ventilation.

När kanalen byggdes uppförde man fyra stycken kulsprute och PV-värn vid slussarna . Dessa värn hade till uppgift att skjuta på eventuella fientliga fartyg i kanalen.

Observationsvärn liknande detta fanns där Ljunghusens golfklubbs fjärde green idag är placerad. Från detta kunde man beväka Östersjön från Falseterbo till Kämpinge. Pilarna visar var observationsspringona fanns.

www.calluna.nu

Facebook

...sök
kulturföreningen
calluna

Mot slutet av 1990-talet började värnlinjen avvecklas. Respektive markägare fick besluta vad som skulle hända med värn på deras marker. Många värn plomberades, ett mindre antal raserades. Avvecklingen är fortfarande (2014) ej fullt genomförd och flera sträckor längs sydkusten återstår. Med "avveckling" avses här inte "fysisk borttagning" av de armerade betongfort som finns överallt längs Skånes kust, blott att de tömts på all militär utrustning. Endast ett fåtal fort har tagits bort för att till exempel ge plats åt bebyggelse. Idag används forten främst som konstgjorda klippor för solbadare om somrarna.

Kulturföreningen Calluna

KULTURFÖRENINGEN **Calluna**

Kulturföreningen Calluna • Västra Mölledalsvägen 18 • 236 34 Höllviken
040-45 11 48 • calluna@tele2.se • plusgiro 250 862-0